

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

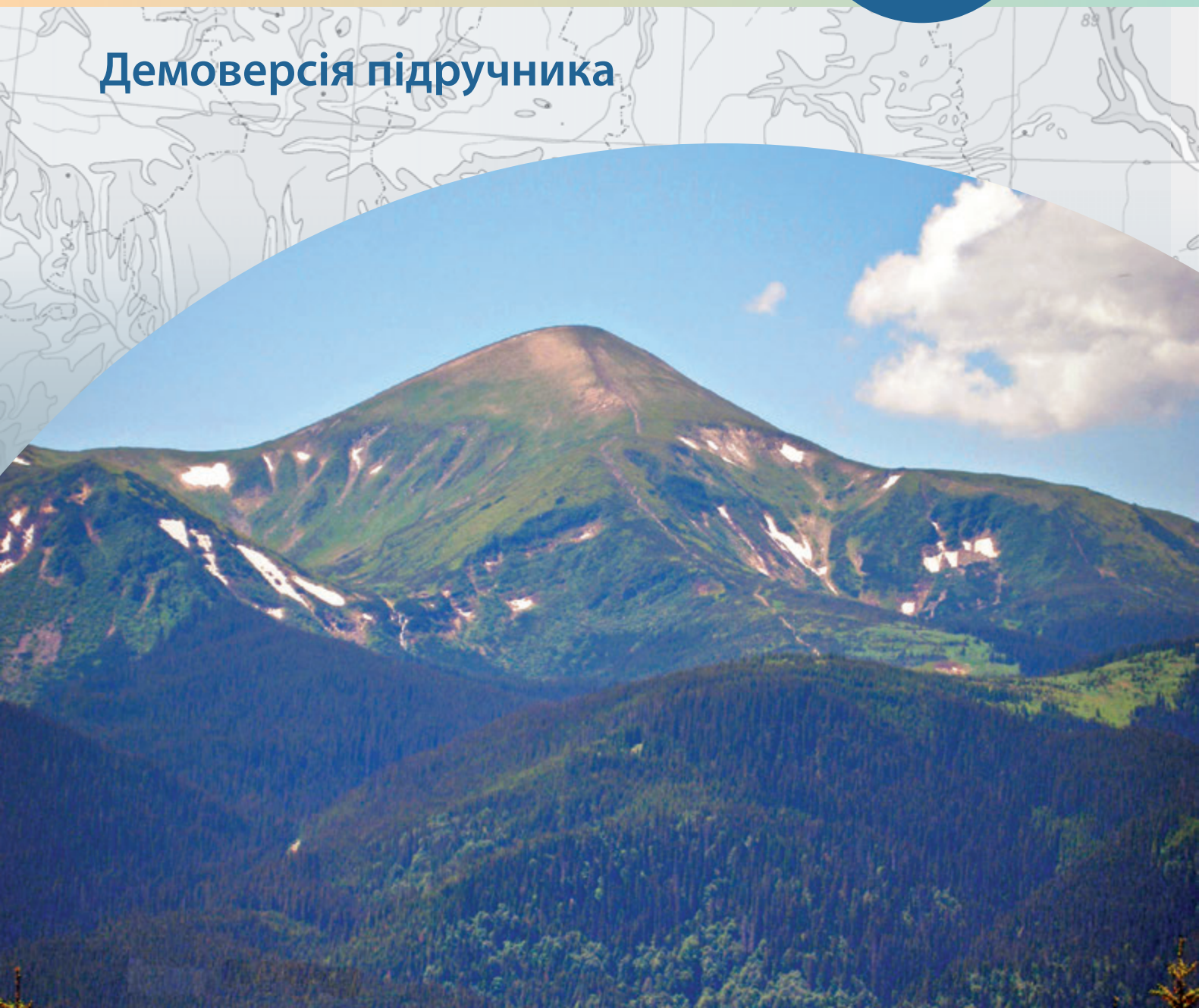

Інтернет-
підтримка

Л. М. БУЛАВА

ГЕОГРАФІЯ 8

Демоверсія підручника

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Пропонуємо вашій увазі демоверсію підручника «Географія» для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Автором підручника є досвідчений фахівець у галузі географічної науки:

Булава Леонід Миколайович працює завідувачем кафедри географії та краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, кандидат географічних наук, доцент.

Є автором близько 250 наукових праць, зокрема підручників.

Автор підручника з географії, який є переможцем Всеукраїнського конкурсу підручників 2008 р.

Автор подбав про те, щоб підручник був цікавим і зручним. Перед вивченням кожного параграфу учням пропонується відповісти на запитання, щоб відновити здобуті раніше географічні знання.

Параграф підручника містить текст, обов'язковий для вивчення. Основні поняття, терміни, географічні назви тощо, які слід запам'ятати, виділені особливим шрифтом. У межах тексту параграфу зустрічаються запитання і завдання, які виконуються під час роботи над темою. Вони допоможуть з'ясувати, як учні зрозуміли опрацьований матеріал.

Важливу роль у підручнику відіграють ілюстрації — фотографії, схеми, діаграми, графіки, карти, які є самостійним джерелом інформації. Цікавий пізнавальний матеріал розміщений у рубриці «**Для допитливих**».

Перевірити свої знання учні зможуть за допомогою запитань і завдань, що наведені наприкінці кожного параграфу. Вони поділяються на групи за видами діяльності:

- запитання і завдання на закріплення знань;
- завдання на осмислення вивченого матеріалу;
- географічні задачі та практичні завдання;
- творчі завдання (виконуються за вибором учнів або рекомендацією вчителя).

Деякі із цих завдань позначені зірочкою (*) — це завдання для краєзнавчого проекту, які доцільно виконувати в окремому зошиті.

Підручник також містить пояснення та інструкції щодо виконання *практичних робіт і досліджень*, передбачених Навчальною програмою.

Наприкінці підручника подаються *додатки*. Вони містять різноманітні довідкові, узагальнюючі, порівняльні та інші таблиці, які стануть у пригоді під час роботи з параграфами. Словник термінів і понять допоможе зрозуміти значення нових слів.

Крім того, до підручника розроблено **електронний освітній ресурс**. За адресою <http://interactive.ranok.com.ua> можна знайти цікаву додаткову інформацію, а також тестові завдання для самоконтролю, які виконуються в режимі онлайн.

ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПІДРУЧНИКА

Передмова	3	§ 26 Закономірності поширення ґрунтів. Ґрунтові ресурси.....	101
ВСТУП.....	4	Тема 5. Рослинність	104
§ 1 Об'єкти вивчення і методи досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації	4	§ 27 Закономірності поширення типів рослинності.....	104
§ 2 Географічні дослідження території України в минулому і тепер	8	Тема 6. Тваринний світ України	108
Розділ I Географічна карта та робота з нею	11	§ 28 Закономірності поширення тваринного світу.....	108
Тема 1. Географічна карта	12	Тема 7. Ландшафти України	110
§ 3 Географічні карти і їхні елементи. Картографічні проєкції.....	12	§ 29 Поняття про ландшафт. Карта «Ландшафти України»	110
§ 4 Способи зображення об'єктів і явищ на оглядо- вих і тематичних картах. Класифікація карт.....	15	§ 30 Районування природних ландшафтів. Антропогенні ландшафти	114
§ 5 Сучасні картографічні твори і джерела інформації та робота з ними.....	19	§ 31 Природна зона мішаних лісів	118
Тема 2. Топографічні карти	21	§ 32 Природні зони широколистяних лісів та лісостепу	121
§ 6 Топографічні карти та їх практичне використання	21	§ 33 Степова природна зона	124
Розділ II Географічний простір України	25	§ 34 Українські Карпати: загальні риси природних умов і висотна пояснальність	128
Тема 1. Україна на політичній карті Європи і світу	26	§ 35 Кримські гори: загальні риси природних умов і висотна пояснальність ландшафтів.....	132
§ 7 Основні поняття політичної географії.....	26	§ 36 Природні умови і ресурси Чорного та Азовського морів	136
§ 8 Географічне положення України.....	30	Тема 8. Природокористування	139
Тема 2. Формування території України	35	§ 37 Природно-ресурсний потенціал України та його використання	139
§ 9 Зміни меж України від початку ХХ ст. та її су- часний адміністративно-територіальний устрій.....	35	§ 38 Природно-заповідний фонд і національна екологічна мережа України.....	143
Тема 3. Україна на карті годинних поясів	38	§ 39 Моніторинг навколишнього середовища.....	146
§ 10 Час на території України	38	Розділ IV Населення України та світу	149
Розділ III Природні умови і ресурси України	43	Тема 1. Демографічні процеси та статево-віковий склад населення світу та України	150
Тема 1. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мі- неральні ресурси	44	§ 40 Кількість населення у світі та Україні	150
§ 11 Великі форми рельєфу.....	44	§ 41 Механічний рух (міграції) населення. Українська діаспора.....	155
§ 12 Найбільші тектонічні структури в межах України, їхнє співвідношення з великими формами рельєфу.....	48	§ 42 Статево-віковий склад населення світу і України	160
§ 13 Геологічна історія Землі	51	Тема 2. Розселення	164
§ 14 Закономірності поширення типів і форм рельєфу	55	§ 43 Густота населення в різних частинах світу й України.....	164
§ 15 Різноманітність мінерально-сировинних ресурсів. Паливні корисні копалини	60	§ 44 Розселення населення у світі.....	168
§ 16 Рудні корисні копалини	62	§ 45 Міські поселення й міське населення в Україні.....	172
§ 17 Нерудні корисні копалини. Раціональне вико- ристання мінерально-сировинних ресурсів.....	64	§ 46 Сільське населення й сільські поселення в Україні.....	175
Тема 2. Кліматичні умови та ресурси	68	Тема 3. Етнічний склад населення	178
§ 18 Основні кліматотвірні чинники та їх взаємодія.....	68	§ 47 Расовий та етнічний склад населення світу.....	178
§ 19 Основні кліматичні показники.....	73	§ 48 Етнічний склад населення України	182
§ 20 Кліматичні ресурси. Кліматичні сезони. Несприятливі погодно-кліматичні явища	78	Тема 4. Релігійний склад населення	186
§ 21 Метеорологічна служба. Охорона повітря	82	§ 49 Релігійний склад населення світу та України	186
Тема 3. Води суходолу й водні ресурси	85	Тема 5. Зайнятість населення у світі й Україні	189
§ 22 Склад вод суходолу. Будова річкової долини. Вплив рельєфу на річки	85	§ 50 Зайнятість населення у світі.....	189
§ 23 Річковий стік і його характеристики. Живлення і режим річок	89	§ 51 Трудові ресурси й зайнятість населення в Україні.....	192
§ 24 Озера, болота, водосховища, підземні води. Водні ресурси та їхнє раціональне використання.....	94	Розділ V Природа та населення свого адміністративного регіону	195
Тема 4. Ґрунти та ґрунтові ресурси	98	Ознайомлення з об'єктами природи своєї місцевості (екскурсія).....	196
§ 25 Умови ґрунтоутворення. Найпоширеніші типи ґрунтів.....	98	Додатки	197

Підручник із географії для 8 класу є логічним продовженням серії підручників нового покоління, які відповідають сучасним вимогам викладання географії.

РОЗДІЛ III

ПРИРОДНІ УМОВИ І РЕСУРСИ УКРАЇНИ

Зміст підручника систематизований і складається зі вступу та п'яти розділів, які, у свою чергу, поділені на теми й параграфи

- Тема 1. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси
- Тема 2. Кліматичні умови та ресурси
- Тема 3. Води суходолу й водні ресурси
- Тема 4. Ґрунти та ґрунтові ресурси
- Тема 5. Рослинність
- Тема 6. Тваринний світ України
- Тема 7. Ландшафти України
- Тема 8. Природокористування

ТЕМА 1

Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси

§11 Великі форми рельєфу

- ◆ Дайте визначення поняття «рельєф».
- ◆ Як саме відображають особливості рельєфу на фізичних картах?

1 Фізична карта України

Розгляньте фізичну карту України (рис. 11.1) і переконайтеся, що рельєф України досить різноманітний.

95 % площі України		5 % площі України	
РІВНИНИ		ГОРИ	
70 %	25 %	4 %	1 %
Низовини	Височини	Карпати	Кримські гори

? Розгляньте схему і поміркуйте, за якою ознакою виконаний поділ великих форм рельєфу.

Близько 95 % площі України належить до рівнин (у середньому заввишки менше ніж 500 м), здебільшого — південно-західної частини величезної Східноєвропейської рівнини (у середньому зав-

Запитання та завдання на актуалізацію знань, які необхідні під час вивчення теми

Подання матеріалу у вигляді схем полегшує його сприйняття, унаочнює та доповнює зміст параграфа

Рис. 11.1. Фізична карта України

Найявні карти створюють умови для розвитку картографічної грамотності учнів

Чітка рубрикація і структурованість навчального матеріалу сприяють формуванню навичок самоорганізації учнів

У тексті параграфа містяться запитання та завдання, на які слід відповісти під час роботи над темою. Вони допоможуть з'ясувати, як учні зрозуміли щойно опрацьований матеріал

вишки 175 м). У її межах розташовані великі форми рівнинного рельєфу: низовини (у середньому заввишки менше ніж 200 м) і височини (200—500 м).

Рельєф впливає на відмінності клімату, ґрунтово-рослинний покрив тощо.

2 Рівнини

Поверхня низовин має менші перепади відносних висот, порівняно з височинами. Низовини в межах України займають найбільшу площу (70%).

? Знайдіть на фізичній карті Поліську, Придніпровську, Причорноморську й Північнокримську низовини в межах Східноєвропейської рівнини, а також Закарпатську низовину.

Низовини іноді мають відносно підняті ділянки. Децю підвищену північно-східну частину Придніпровської низовини називають Полтавською рівниною.

Поблизу затоки Сиваш трапляються окремі невеликі западини, нижчі за рівень моря. Найнижчою з них є рівень води в озері Старе (до -4,8 м) поблизу міста Красноперекіпська. Такі ж невеликі западини є й поблизу Одеси.

Закарпатська низовина — це частина великої Середньодунайської низовини в межах України.

Височини займають 25% площі України.

? Знайдіть на фізичній карті розташування описаних далі в тексті височин у складі Східноєвропейської рівнини.

На межі з Польщею розташовані височини Розточчя та Волинська. Їх розділяє нижча від навколишніх височин рівнина Мало́го Полісся (але в середньому заввишки понад 200 м).

Найвищою та однією з найбільших за площею є Подільська височина. Її складовими частинами є краї: Голоторо-Кременецький, Товтри. На південь від Подільської височини, у межиріччі Пруту й Дністра, розташована Хотинська височина (її вершина — гора Берда, 515 м, найвища точка Східноєвропейської рівнини в межах України).

Долина річки Південний Буг відокремлює Подільську височину від Придніпровської височини. Зі сходу Придніпровську висо-

Рис. 11.2. Западинки поблизу берегів Чорного моря із солончаковою рослинністю

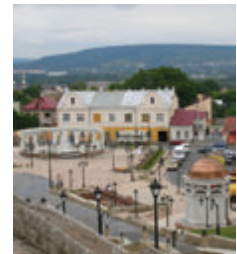

Рис. 11.3. Вид на Хотинську височину і гору Берда із Чернівців

Рис. 11.4. Придніпровська низовина. Низовинний рельєф зручний для сільськогосподарського використання земель

Рис. 11.5. Приазовська височина. Останці — відслонення скельних порід

чину обмежує широка долина Дніпра. Запорізька рівнина на лівобережжі Дніпра відокремлює її від Приазовської височини.

За допомогою фізичної карти знайдіть на сході України Донецьку височину. У її центральній частині простягається Донецький кряж (вершина — гора Могила-Мечетна, 367 м). На північному сході, на межі з Росією, розташовані відроги Середньоруської височини.

? Чи є зручною така поверхня височин для розвитку землеробства?

Рис. 11.6. Найвищий масив Карпат — Чорногора (гора Говерла, 2061 м)

3 Гори

Гори (Кримські й Українські Карпати) займають лише 5% площі України. У межах гірського класу виділяють підкласи рельєфу: передгірні височини (у середньому заввишки до 500 м), низькогірний (500—1000 м) і середньогірний (1000—2000 м).

Українські Карпати та Кримські гори є складовою частиною великого Середземноморського гірського поясу. Обидві гірські системи складаються з кількох паралельних витягнутих пасом і гірських масивів округлої форми. Вони розділені міжгірними долинами й улоговинами.

? Знайдіть на фізичній карті назви пасом відповідних гір. Нанесіть їх на контурну карту.

Гори Українські Карпати займають близько 4% площі України. Уздовж північно-східного краю Карпат розташована передгірна Передкарпатська височина.

? Долиною якої річки вона відділена від Східноєвропейської рівнини?

Із північного заходу на південний схід простягаються середньогірні або низькогірні пасма Карпат, які нагадують копиці сіна або велетенські хвилі, що ніби плывуть у блакитному тумані. Згладжені поверхні біля вершин гір називають полонинами. Їх використовують як пасовища.

За Передкарпаттям тягнеться Зовнішнє, або Скибове, пасмо (гори нагадують нарізані скиби хліба).

Вододільно-Верховинське пасмо переважно низькогірне. На одному його схилі розташовані верхні течії річок басейну Дунаю, на іншому — Дністра та Пруту. Міжгірні зниження цього пасма — перевали, ще в давнину використовували для переїзду через гори.

Рис. 11.7. Дорога через Яблуницький перевал у Карпатах

Завдання для само-
стійного пошуку ін-
формації за навчаль-
ними темами

В основному тексті
підручника дотримано
принципи доступності
викладу навчального
матеріалу

До підручника розроб-
лений електронний
освітній ресурс
interactive.ranok.com.ua,
який містить багато
корисної інформації,
тестові завдання
для підготовки до
контрольних та само-
стійних робіт тощо

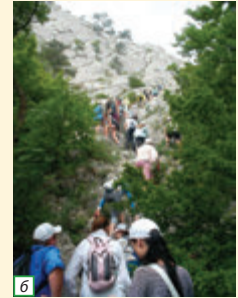

Рис. 11.8. Головне пасмо Кримських гір (а), підйом на південний крутосхил (б)

Найвідомішими перевалами є Ужоцький, Середній Верецький, Яблуніцький. Ними прокладені автомобільні шляхи й залізниці.

Найвище пасмо — Полонинсько-Чорногорське. Найвищий масив цього пасма — Чорногора. Його увінчують шість вершин заввишки понад 2000 м, серед яких найвища точка України — гора Говерла (2061 м).

Низькогірним є Вулканічне пасмо, яке складається з ланцюжка конусів згаслих вулканів.

Кримські гори трьома «східцями» поступово піднімаються з півночі на південь і стрімко обриваються до Чорного моря. Гори поділяють на три пасма: два передгірні (Зовнішнє та Внутрішнє) та середньогірне, подекуди — низькогірне (Головне).

Поперечними розломами Головне пасмо розбите на кілька масивів зі згладженими вершинами, які називають «яйли». Найвищим масивом пасма є Бабуган-яйла, яку увінчує гора Роман-Копч (1545 м).

Південні схили Головного пасма стрімко обриваються в бік моря, а північні є відносно пологіми. Вузьку смугу (2—12 км) між Головним пасмом і Чорним морем займають передгірні височини й низькогір'я Південного берега Криму.

Рис. 11.9. Безлісна поверхня яйли

Перевірити свої знання учні зможуть за допомогою запитань та завдань на закріплення знань, завдань на осмислення вивченого матеріалу, географічних задач та практичних завдань, творчих завдань тощо

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ

1. Наведіть приклади великих форм рельєфу України. Як співвідносяться їхні площі у відсотках? 2. У яких частинах України розташовані гори? Складовими якого великого поясу й гірських систем вони є?
3. Яка частина України (щодо долини Дніпра) є вищою? 4. Долини яких річок розділяють великі форми рельєфу? Переважно в якому напрямку по них течуть річки? 5. У межах яких великих форм рельєфу розташовані ваша область і населений пункт? 6. Укажіть позитивні й негативні риси впливу рельєфу на господарську діяльність населення різних частин України. 7. На фізичній карті України в атласі знайдіть і покажіть: 1) низовини; 2) височини. 8. Користуючись картою атласу, наведіть приклади: 1) передгірних височин; 2) низькогірних пасом; 3) середньогірних пасом і масивів; 4) перевалів. Чи можна масив Чорногора віднести до високогірного рельєфу?
9. Складіть кросворд за темою «Рельєф України».

Додатки

Додаток 1

НАЙВИЩІ ВЕРШИНИ ГІР І ВИСОЧИН У МЕЖАХ УКРАЇНИ

Гора, абсолютна висота (м)	Велика форма рельєфу	Тектонічна структура
Говерла (2061)	Українські Карпати, масив Чорногора	Карпатська складчасто-покровна споруда
Роман-Кош (1545)	Кримські гори, Бабуган-Яйла	Складчасто-брилова споруда гірського Криму
Берда (515)	Хотинська височина	Волино-Подільська плита
Камула (471)	Кряж Гологори (Подільська височина)	Львівський прогин
Булава (397)	Височина Розточчя	Західноєвропейська платформа
Могила-Мечетна (367)	Донецький кряж	Донецька складчаста область
Бельмак-Могила (324)	Приазовська височина	Український щит

Додаток 2

ТЕКТОНІЧНІ ЦИКЛИ ТА ЇХНІЙ ПРОЯВ У МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Тектонічний цикл	Ера, проміжок часу	Основні події
Байкальський	Пізній протерозой — ранній кембрій, 650—540 млн років тому	На початку циклу — розкриття давнього Атлантичного океану, наприкінці — закриття океану, горотворення на захід і південь від платформи. Складчасті структури цього циклу пізніше були занурені й перекриті осадовим чохлам Скіфської плити, Львівського прогину. Вони утворюють шар фундаменту Карпат
Каледонський	Ранній палеозой, 540—408 млн років тому	Проходив у межах сучасної Західноєвропейської платформи. Каледонські складчасті структури є у фундаменті височини Розточчя. Упродовж циклу накопичувався осадовий чохол Волино-Подільської плити
Герцинський	Пізній палеозой, 408—225 млн років тому	На початку циклу — розширення, утворення морського басейну на місці сучасної Скіфської плити, пра-Карпат. На початку герцинського циклу утворилися Дніпровсько-Донецька западина та Львівський прогин. Наприкінці циклу — інтенсивне стиснення земної кори, формування герцинських складчастих систем (Донецької, пра-Карпатської, пра-Кримської). Зараз герцинські складчасті структури утворюють шар фундаменту Карпат, гірського Криму, Скіфської плити
Кімерійський	Ранній — середній мезозой, 225—105 млн років тому	Почався з розколу материка Пангеї та закладання океану Тетіс, нового опускання окраїн платформи. Наприкінці циклу відбувалося складкоутворення та горотворення в межах Скіфської плити та Кримської складчастої системи. Сформувалася Причорноморська западина
Альпійський	Пізній мезозой — кайнозой, 105—0 млн років тому	На початку циклу утворився Карпатський морський басейн. 25 млн років тому розпочалося формування сучасного рельєфу: поступове загальне підняття суходолу в межах Східноєвропейської платформи, утворення сучасних Карпат й оновлення Кримських гір

Додатки підручника містять інформацію про природу, територію й населення нашої країни

Походження географічних назв (топоніми)

Походження назв форм рельєфу (ороніми)

Аюдаг — мис і гора на Південному березі

Криму. Від татарського «аю» (ведмідь) і турецького «даг» (гора). Іззовні схожа на ведмедя, який ніби припав до моря та п'є воду.

Бабуган-яйла — найвищий масив Кримських гір; у перекладі з тюркської — головне літнє пасовище.

Бескиди — гори зовнішньої частини Карпат. В українській мові набуло значення «стрімкий схил гори».

Говерла (2061 м) — від румунського «Норвіла» (важке підняття).

Горгани — пасмо в Карпатах; діалектне — «кам'янисті розшищення». Є версія походження від давньоруського «горга» (порив вітру, шквал).

Донецьке пасмо — від річки Сіверський Донець.

Карадаг — гірський масив (згаслий вулкан) у Криму. Від тюркських слів «кара» (чорний) і «даг» (гора).

Карпати — назва походить від західнослов'янського «харбат», «хрб» (хребет). Румуни вважають, що топонім має основу «кар, каро» (камінь).

Крим — від тюркського слова «кермен, керем» (фортеця, стіна).

Могила Мечетна (367 м) — вершина Донецького пасма. «Могила» — горб, що нагадує рукотворний курган. «Мечетна» — оскільки на цьому місці колись була мечеть.

Полонинське пасмо — від слова «полонина», «плай» — безлісі простори на згаджених вершинах Карпатських гір (від нім. «плац» — рівне місце).

Розточчя (395 м) — височина на межі України та Польщі; назва походить від вододілу (розтіччя) між басейнами Західного Бугу та Дністра.

Роман-Кош (1545 м) — вершина Кримських гір. Вірогідно, назва походить від тюркського «урман» (ліс) і «кош» (стоянка, житло пастухів овечих отар).

Товтри — вапнякові горби — коралові рифи давнього Сарматського моря, відкопані ерозією (відносні висоти 60—65 м). Пере-

кручене від назви гір «Татри» (височина названа польськими геологами). У народі їх ще називають «Медобори» (оскільки ці горби були вкриті різнотрав'ям, і з них «брали мед»).

Чорногора — найвищий гірський масив Карпат, укритий темним (чорним) ялиновим лісом.

Походження назв річок

Буг — від старослов'янського «гнутий, кривий» (має звивисту течію). Західний і Південний Буг названі так за напрямком їхньої течії. Вони починаються на Подільській височині, недалеко одна від одної.

Ворскла — від сарматсько-аланського «ворс» — білий і тюркського «кьол» — вода, річка. Отже, «Ворскла» — «Біла вода».

Десна — від старослов'янського «деснъ» (правий, десниця, правий бік). Є припущення про походження від скіфсько-сарматських коренів «дн» і «сно, сне», що означають «вода, річка».

Дніпро — серед багатьох припущень найбільш вірогідним є походження від скіфського «дана» (річка) і фракійського «іпр» (глибока). За іншими версіями, від сарматського «дна, дон» (вода, річка) і санскритського «апріс» (західний) — Західна річка. Річка мала й інші назви — давньогрецьку «Борисфен», римську та скіфську — «Данапріс», турецьку «Узу», слов'янську «Славутич».

Дністер — за однією з версій, назва походить від скіфсько-сарматського «дон, дана, дна» (вода, річка) та фракійського «істр» (швидкий) або санскритського «астер, аструс» (південний) — південна річка. Раніше річка мала назви «Тірас» (давньогрецька), Данастріс (римська), Турла (турецька), Дністръ (слов'янська).

Дунай — від скіфсько-сарматського «дон, дана, дуна» (вода, річка). Давні греки називали Істром, римляни — Данавіусом, слов'яни — Доунавъ, німці — Дунау.

Прип'ять — від слов'янського «пять» (пливти річкою).

Додатки також містять перелік топонімів та словник найважливіших понять

ГЕОГРАФІЯ. 8 клас. Календарно-тематичний план (фрагмент)

№ уроку	Дата	Тема уроку	Зміст уроку	Географічна номенклатура	Ключові поняття
1		Об'єкти вивчення і методи досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації	Предмет вивчення курсу «Україна у світі: природа, населення». Методи досліджень фізичної та суспільної географії. Джерела географічної інформації. Значення знань із фізичної та суспільної географії України		Природні умови, природні ресурси, методи збирання фізико-географічної інформації: польові, стаціонарні та дистанційні
2		Географічні дослідження території України в минулому і тепер	Стародавній етап географічного пізнання. Середньовічний етап географічного пізнання (кінець V — XVII ст.). Географічні дослідження в XIX — на початку XX ст. Сучасні географічні дослідження		
Розділ I. Географічна карта та робота з нею					
3		Географічні карти та їхні елементи. Картографічні проекції	Відмінності географічної карти від інших моделей земної поверхні. Створення географічних карт. Як відрізняються географічні карти за характером спотворень		Картографічні проекції: азимутальна, циліндрична, конічна
4		Способи зображення об'єктів і явищ на оглядових і тематичних картах. Класифікація карт	Способи зображення на картах об'єктів і явищ. Умовні знаки оглядових загальногеографічних карт. Види умовних знаків на тематичних картах. Класифікація географічних карт		Загальногеографічні та тематичні карти, великомасштабні, середньомасштабні та дрібномасштабні карти, умовні знаки
5		Сучасні картографічні твори і джерела інформації та робота з ними	Географічні атласи. Геоінформаційні системи		Географічний атлас, геоінформаційні системи
6		Топографічні карти та їх практичне використання	Значення топографічних карт. Що відображено на топографічних картах. Вимірювання напрямків за топографічною картою. Вимірювання відстаней і висот. Прямокутні координати та їх визначення		Топографічна карта, азимут, географічні координати, прямокутні координати
7		Практична робота 1. Визначення напрямків, відстаней, площ, географічних і прямокутних координат, висот точок за топографічною картою			

ГЕОГРАФІЯ. 8 клас

Демоверсія підручника Л. М. Булави

Код Г651030У. Підписано до друку 28.04.2016. Формат 84×108/16. Папір офсетний. Гарнітура Шкільна.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,84.

ТОВ Видавництво «Ранок».

Свідоцтво ДК № 3322 від 26.11.2008. 61071 Харків, вул. Кібальчича, 27, к. 135. Для листів: 61045 Харків, а/с 3355.

E-mail: office@ranok.com.ua. Тел. (057) 701-11-22, 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.

www.ranok.com.ua

Професійний учитель та сучасний підручник — основа якісної освіти

Підручник «Географія. 8 клас» продовжує лінійку підручників із географії. Їх характерною особливістю є доступність та повнота викладу матеріалу. Методичний апарат підручника дозволяє реалізувати діяльнісний підхід до вивчення географії. У підручнику реалізовано комплексний підхід до диференціації навчального матеріалу.

ГЕОГРАФІЯ 8

Л. М. Булава

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ

- Підручник
- Розробки уроків
- Зошит для практичних робіт
- Зошит для контролю навчальних досягнень учнів

ЕЛЕКТРОННА ВЕРСІЯ ПІДРУЧНИКА

для безкоштовного завантаження

ІНТЕРНЕТ-ПІДТРИМКА

на сайті interactive.ranok.com.ua:

- додатковий матеріал
- статистичні відомості
- рекомендації щодо виконання практичних робіт та досліджень
- тестові завдання для підготовки до узагальнюючого контролю

МЕТОДИЧНА ОНЛАЙН-ПІДТРИМКА

у формі авторських вебінарів

Видається українською
та російською мовами

**СУЧАСНИЙ ПІДРУЧНИК — гармонійне поєднання
традиційних підходів з новітніми ідеями викладання**

Надсилайте ваші запитання та пропозиції:

pidruchnik@ranok.com.ua